

ЛИРОВОТО ДЪРВО - екзотичен и атрактивен гървесен вид

Доц. д-р Здравко СТАЛЕВ, инж. Светлозар СТЕФАНОВ - отдел „Научна и развойна дейност“ към ЮИДП - Сливен

Лировото дърво, наричано още гърво-лале, е един атрактивен гървесен вид, принадлежащ в систематично отношение към разред покритосеменни растения, семейство магнолиевци (*Magnoliaceae*). Известни са два вида лирово дърво - *Liriodendron tulipifera* L., с естествени находища в източната част на Северна Америка и *Liriodendron chinense* (Hemst.), разпространен в горите на Централен Китай.

На височина достига 25-35 м, но отделни екземпляри могат да надвишат и 50 м, с диаметър 60-150 сантиметра. Кората на младите гървета е гладка, сивозелена, като при повечето зрели екземпляри е неравна, с бели ромбoidни бразди. Клонките са кафяви, като при пречупване отделят сок със сладък, пикантен вкус. Листата са послегователно

Листа на лирово дърво със специфичната форма на музикалния инструмент

Лирово дърво - солитер на 35-годишна възраст в жилищен комплекс в Бургас

наредени, прости, с пересто жилкуване и големина 12-20 сантиметра. През есента се оцветяват в златистожълти тонове. Формата им е изключително атрактивна и наподобява музикалния инструмент лира (сн. 1).

Цветовете са дълги 5-6 см и наподобяват лале. Те са двуполови, с бледозелени или жълти листенца и оранжево венче. Ароматът им е слаб, но отделят голямо количество нектар. Пъпките са едри, удължени и наподобяват патешки клон. Цъфти от края на май до средата на юни, като в ареала на неговото естествено разпространение е едно от най-медоносните гървета.

Видът се размножава най-вече със семена, които обаче имат много ниска кълняемост (1-2 %). Преди посева те трябва да се съхраняват на тъмно и прохладно място не повече от 70-80 гена. Наши опити показват, че преди самия посев семената трябва да се накиснат във вода с температура 26-28°C и да престоят 8-12 часа.

Интересно е, че въпреки ниската кълняемост след подобно третиране част от семената покълнаха и на следващата година. Същевременно абсолютно никъде не констатирахме наличие на естествен пограт под възрастни екземпляри, което потвърждава нашите препоръки за задължителна стратификация. Лировото дърво се интродуцира и култивира много успешно в умерения пояс, достигайки на север до Скандинавския полуостров. В Южното полукълбо е разпространено в Аржентина, Чили, ЮАР, Австралия

и Нова Зеландия. Расте добре и във влажните региони на Черноморското крайбрежие около Сочи, Русия, където са засадени значителни площи от този вид. Характерно за лировото дърво е, че извън естествения му ареал не се забелязва каквато и да е инвазивност, т.е. агресия към местните видове, което го прави изключително подходящ за залесителни дейности. През последните години в България видът намира все по-голямо приложение при ландшафтни залесявания, в паркове и градини, а също и като солитерен вид в междублокови пространства (сн. 2).

Видът се развива най-успешно върху добре дренирани глинести почви, с дебел черноземен повърхностен слой и достъп на слънчева светлина. Бързорастящ вид, с годишен прираст по височина 1.0-1.2 м и 1.5-2.0 см прираст по диаметър. Има създадени различни сортове като „Aureomarginatum“ - компактен, и „Fastigiatum“ - висок и колоновиден.

В САЩ видът е известен и като „жълта топола“ и се използва за създаване на промишлени култури за добив на биомаса. Дървесината на лировото дърво е лека, лесно се полира, като се използва за фурнир, корпуси на музикални инструменти, гърводелски и опаковъчен материал.

Засега у нас лировото дърво няма промишлено значение, но атрактивността му го прави желан гървесен вид във всяка градина и населено място. Не е случаен фактът, че вече масово се среща в производствената номенклатура на родните производители на декоративна растителност.